

การประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ASSESSMENT FOR DEVELOPING SCHOOL'S IDENTITIES

พิชิต ฤทธิจรูญ¹
Pichit Ritcharoon¹

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นผลรวมของคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผลมาจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา สถานศึกษาจึงควรมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้ และควรมีการประเมินอัตลักษณ์เพื่อจะได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับวางแผนปรับปรุงพัฒนาอัตลักษณ์อย่างต่อเนื่องและให้การยืนยันหรือรับรองคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา การประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของสถานศึกษาในปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม โครงการเพื่อเสริมสร้างพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในการประเมินอัตลักษณ์ควรพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ อัตลักษณ์ที่มุ่งประเมิน เครื่องมือที่ใช้วัดประเมิน ผู้ประเมิน ผู้รับการประเมิน ผลการวัดประเมิน เกณฑ์การประเมิน การเปรียบเทียบระหว่างผลการวัดประเมินและเกณฑ์การประเมิน การตัดสินใจคุณค่าของอัตลักษณ์ และการนำผลการประเมินไปใช้ กระบวนการประเมินประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ที่มุ่งประเมิน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการประเมิน การออกแบบการประเมิน การพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ ข้อมูลรายงานผลการประเมิน และการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ของสถานศึกษา การประเมินอัตลักษณ์ การพัฒนาอัตลักษณ์

Abstract

School's identities are the whole of student characteristics that result from educational management which follow by the philosophy, vision, mission and objectives of the school establishment. Schools should intend to provide education for developing students according to the school's identities and should have the identity assessment in order to have the information for improving the identity continually and to verify the identity of the students in schools. The identity assessment of a school is the process that allows for reliable and useful information for decision-making in improving the educational management, learning management, activity arrangement and the project to enhance the identity development in a school. Identity assessment

¹ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, Dean, Faculty of Education, E-mail: Pichitrit@pim.ac.th

should have the following elements: target identity, tools for measurement, assessors, persons being assessed, results of the assessment, assessment criteria, comparison between results of the assessment and assessment criteria, identity value judgment and the utilization of the assessment results. The assessment processes include: analyzing the target identity, setting the objectives of the assessment, studying approaches, theories, and models of assessment, specifying the assessment design, developing the instruments, collecting the data, analyzing the data, reporting the result and using the results of assessment for development.

Keywords: School's identities, identity assessment, identity development

บทนำ

สถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีฐานความคิดที่ยึดเป็นทิศทางและแนวดำเนินการในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ฐานความคิดจะอยู่ในรูปของปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาปรัชญาจะสะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ (belief) ที่จะนำมาใช้ในการจัดการศึกษา ทั้งการออกแบบหลักสูตร การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ปณิธานจะสะท้อนถึงความมุ่งมั่น มุ่งมั่นในการจัดการศึกษา พันธกิจเป็นข้อกำหนดที่แสดงภารกิจ ขอบข่ายของภาระหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ เป้าหมายสำคัญที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาก็คือ คุณภาพของผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษา คุณภาพของผู้เรียนส่วนหนึ่งพิจารณาได้จากอัตลักษณ์ของสถานศึกษา อัตลักษณ์ของสถานศึกษาจึงเป็นผลรวมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาได้เกิดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด ผลการประเมินจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำคัญสำหรับการตัดสินใจของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และจะช่วยบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาสถานศึกษา

ด้วยผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงควรเรียนรู้การประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจแนวคิดพื้นฐานการประเมิน ประเภทของการประเมิน องค์ประกอบ กระบวนการประเมิน และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาและการประเมินอัตลักษณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความหมายของอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

อัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายเชิงคุณภาพที่สะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาคาดหวังจะให้เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งมีการให้ความหมายของอัตลักษณ์ไว้ดังนี้

พจนานุกรม ศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555: 270) ให้ความหมาย อัตลักษณ์ ไว้ดังนี้

1. ผลรวมของลักษณะเฉพาะของบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้นหรือสิ่งนั้นเป็นที่รู้จักและจำได้
2. ความเป็นหนึ่งเดียวหรือสภาวะที่ไม่มีผู้ใดเหมือน
3. ผลที่เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา ตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ ตามความตั้งใจของผู้ก่อตั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ได้ประกาศเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน **ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์** ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้าใจความหมายและการเก็บรวบรวมข้อมูลและเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ดังนั้น สมศ. จึงได้คำอธิบายความหมายของอัตลักษณ์ไว้ว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

จากความหมายของอัตลักษณ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นผลรวมของคุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเนื่องมาจากการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หรือสภาสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังกรณีตัวอย่างที่สภาสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ได้กำหนดอัตลักษณ์ของสถาบันไว้ 5 ด้าน คือ **เรียนเป็น คิดเป็น ทำงานเป็น เน้นวัฒนธรรม และรักความถูกต้อง** โดยอธิบายความหมายของอัตลักษณ์ (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2558: 2) ไว้ดังนี้

อัตลักษณ์ของนักศึกษา หมายถึง ผลผลิตของนักศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ที่ได้รับ ความเห็นชอบจากสภาสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของนักศึกษาที่เป็นจุดเด่นเฉพาะของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ที่ต้องการมุ่งเน้นในการพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาประกอบด้วย คุณลักษณะสำคัญ 5 ด้าน คือ **เรียนเป็น คิดเป็น ทำงานเป็น เน้นวัฒนธรรม และรักความถูกต้อง**

เรียนเป็น หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวของนักศึกษาและบัณฑิตที่แสดงออกหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนจนประสบผลสำเร็จประกอบด้วย **มีความรักในการเรียนรู้** โดยมีความรับผิดชอบและมีวินัยในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้รักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่รู้ **มีทักษะในการเรียนรู้** โดยสามารถกำหนดเป้าหมายวางแผนการเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหา ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาสังคม

คิดเป็น หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวหรือความรู้ความสามารถของนักศึกษาและบัณฑิตที่แสดงออกหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการคิดได้ โดยมีหลักคิด วิธีคิด และการตัดสินใจที่ดี มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจคิดไตร่ตรองและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ คิดทางเลือกอย่างหลากหลายและตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ **มีทักษะการคิดดี** โดยคิดก่อนตัดสินใจลงมือทำ และคิดแต่สิ่งที่ดี เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถาบัน และสังคม และ**มีความรับผิดชอบต่อการคิด การตัดสินใจ และการกระทำของตนเอง**

ทำงานเป็น หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวหรือความรู้ความสามารถของนักศึกษาและบัณฑิตที่แสดงออกหรือปฏิบัติเกี่ยวกับ**ความรู้ในงานและกระบวนการทำงาน** โดยมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำงาน มีทักษะการบริหารจัดการงาน **รู้กฎ ระเบียบในการทำงานและมีทักษะในการสื่อสาร** โดยภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีความรอบรู้ในศาสตร์สาขาวิชาอื่น และสามารถปรับปรุง พัฒนางานได้ด้วยตนเอง โดยสามารถเรียนรู้งาน ประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำงานและพัฒนางานได้ด้วยตนเอง

เน้นวัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวหรือความรู้ ความสามารถของนักศึกษาและบัณฑิตที่แสดงออกถึง**ความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรม**

ทั้งวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติ ให้การยอมรับวัฒนธรรม โดยสนใจเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติ สามารถปรับตัว ปฏิบัติตน และดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติได้ **มีความภาคภูมิใจร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทย** พร้อมทั้งจะเรียนรู้วัฒนธรรมนานาชาติ

รักความถูกต้อง หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวหรือความรู้ ความสามารถของนักศึกษาและบัณฑิตที่แสดงออกถึง**ความรู้ ความเข้าใจ** เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย ศีลธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ **สามารถนำมาปฏิบัติ**ในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง และ**มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติ**ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง สถาบัน และสังคม

ความหมายของการประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

คำว่า “การประเมิน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 664) ได้บัญญัติว่า หมายถึง การประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นจริง การประเมินผลหมายถึง การพิจารณาและวัดค่าของกิจการใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อีเบลและฟริสบี (Ebel & Frisbie, 1986: 13) ให้นิยามการประเมินว่า เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมิน สตัทฟีลด์และชังก์ฟีลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1990: 159) ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการแสวงหา การพรรณนา การได้มาซึ่งข้อมูล ตลอดจนการเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ส่วนสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553: 20-21) ให้ความหมายว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ (judgement) และ/หรือค่านิยมและข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการ

เปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสรุปเป็นสมการได้ ดังนี้

$$\text{การประเมิน} = \text{การวัด} + \text{ดุลยพินิจ}$$

จากการออกแบบระบบการประเมินและพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ของสถาบัน การจัดการปัญญาภิวัฒน์ ได้ให้คำอธิบาย การประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาหรือการประเมินอัตลักษณ์ไว้ว่า หมายถึงกระบวนการตัดสินคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ 5 ด้าน โดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์การประเมิน โดยมีการประเมิน 2 แนวทาง คือ ให้นักศึกษาประเมินตนเอง (self-assessment) และให้อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมิน (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2558: 3)

จากความหมายของการประเมินดังกล่าว สรุปได้ว่าการประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ และตัดสินคุณค่าคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของสถานศึกษาในการบริหารจัดการ การศึกษา การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุง และพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

การประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ในช่วงระยะเวลาที่กำลังศึกษาอยู่แล้ว นำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

ให้มีคุณภาพตามอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

2. เพื่อเตรียมข้อมูลหลักฐานการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศตามตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ที่ สมศ. กำหนดไว้สำหรับใช้เป็นหลักฐานยืนยันการตรวจรับการประเมินจาก สมศ. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. เพื่อตัดสินคุณภาพของผู้เรียน เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาในการตัดสินคุณค่าของคุณลักษณะของผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ แล้วนำไปสู่การยืนยันและให้การรับรองคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

4. เพื่อรายงานผลการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับรายงานผลการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สภาสถาบัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาจนบรรลุเป้าหมายของอัตลักษณ์ที่ได้กำหนดไว้

ความสำคัญของการประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

จากการพิจารณาความหมายและวัตถุประสงค์ของการประเมินชี้ให้เห็นว่า การประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นกิจกรรมสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพราะการประเมินอัตลักษณ์มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้รับผิดชอบในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

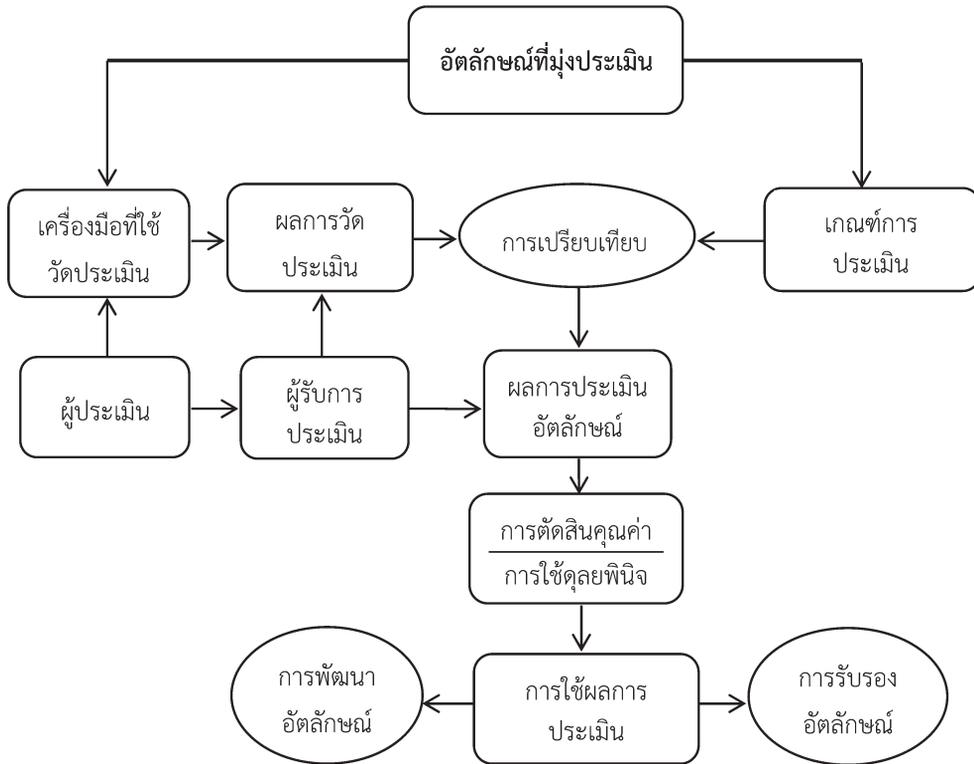
1. ความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษา การประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษาจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะหรืออัตลักษณ์ผู้เรียนซึ่งจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม/โครงการพัฒนา การจัดเตรียมความพร้อมของปัจจัยเอื้อที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

2. ความสำคัญต่ออาจารย์ผู้สอน การประเมินอัตลักษณ์ทำให้อาจารย์ผู้สอนทราบสภาพคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษาว่าอยู่ในระดับใด มีจุดเด่น จุดด้อยในอัตลักษณ์ด้านใด ซึ่งจะนำไปสู่การทบทวน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ความสำคัญต่อสถานศึกษา การประเมินอัตลักษณ์ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา เพื่อการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาตามปรัชญา ปณิธานวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาจนบรรลุเป้าหมายของอัตลักษณ์ที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างไร และช่วยให้มีข้อมูลสารสนเทศที่ใช้เป็นหลักฐานเพื่อรองรับการตรวจประเมินในการประกันคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบของการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

การประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาควรมีองค์ประกอบการดำเนินงาน ดังสรุปในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการประเมินเพื่อพัฒนาอัตรลักษณ์ของสถานศึกษา

จากภาพที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า ในการประเมินเพื่อพัฒนาอัตรลักษณ์ของสถานศึกษาควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. **อัตรลักษณ์ที่มุ่งประเมิน** คือ อัตรลักษณ์ของสถานศึกษาที่แสดงถึงคุณลักษณะของผู้เรียน หรือผู้สำเร็จการศึกษาที่สถานศึกษาคาดหวังจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนถือว่าเป็นเป้าหมายการประเมิน

2. **เครื่องมือที่ใช้วัดประเมิน** เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินอัตรลักษณ์ ซึ่งต้องออกแบบและพัฒนาให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของอัตรลักษณ์ที่จะวัดประเมิน

3. **ผู้ประเมิน** เป็นผู้ที่จะมีบทบาทในการดำเนินการประเมินอัตรลักษณ์ของสถานศึกษาหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประเมิน ซึ่งอาจออกแบบให้มีทั้งผู้เรียนประเมินตนเองและ/หรือให้อาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอนร่วมกันประเมิน ผู้ประเมินควรเป็นผู้ใกล้ชิดกับ

ผู้เรียนที่มีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวและได้เห็นการประพฤติปฏิบัติตนหรือการแสดงออกของผู้เรียนมากที่สุด จึงจะเป็นผู้ประเมินที่มีความตรงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนได้ดีที่สุด

4. **ผู้รับการประเมิน** เป็นผู้เรียนในสถานศึกษา ซึ่งอาจกำหนดเป็นผู้เรียนแต่ละระดับชั้นหรือแต่ละสาขาวิชา แต่ละคณะวิชาที่จะรับการประเมิน

5. **ผลการวัดประเมิน** เป็นข้อมูลสภาพจริงที่ได้จากการวัดประเมินอัตรลักษณ์ของสถานศึกษาตามตัวชี้วัดของอัตรลักษณ์ในแต่ละด้าน

6. **เกณฑ์การประเมิน** เป็นสภาพที่คาดหวังที่ยอมรับได้ของคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งจะใช้สำหรับการเปรียบเทียบกับผลการวัดประเมินเพื่อตัดสินคุณค่าของอัตรลักษณ์หรือความสำเร็จในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาอัตรลักษณ์ของสถานศึกษา

7. การตัดสินคุณค่า เป็นการสรุปผลการประเมิน อัตลักษณ์ของสถานศึกษาว่า อัตลักษณ์ของสถานศึกษามีคุณภาพอยู่ระดับใด ซึ่งอาจเป็นดีเด่น ดี พอใช้ หรือ ควรปรับปรุง เป็นต้น

8. การใช้ผลการประเมิน โดยผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน อัตลักษณ์ สำหรับการตัดสินใจในเชิงนโยบาย การกำหนด แผน/โครงการ กิจกรรมพัฒนาการส่งเสริมสนับสนุนและ การดำเนินการพัฒนาอัตลักษณ์รวมทั้งการให้การรับรอง คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ของ สถานศึกษา

ประเภทของการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ ของสถานศึกษา

ถ้าแบ่งตามลำดับเวลาการดำเนินการพัฒนา ได้การประเมินเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินก่อนเริ่มการพัฒนา (*pre-assessment*) เป็นการประเมินที่อยู่ในขั้นตอนของการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมโครงการพัฒนาอัตลักษณ์โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่มีอยู่ก่อนที่ จะพัฒนาข้อมูลสารสนเทศที่จะได้นำมาใช้เพื่อการวางแผน การดำเนินงาน กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับ คุณลักษณะตามอัตลักษณ์และตัวชี้วัดแต่ละด้าน

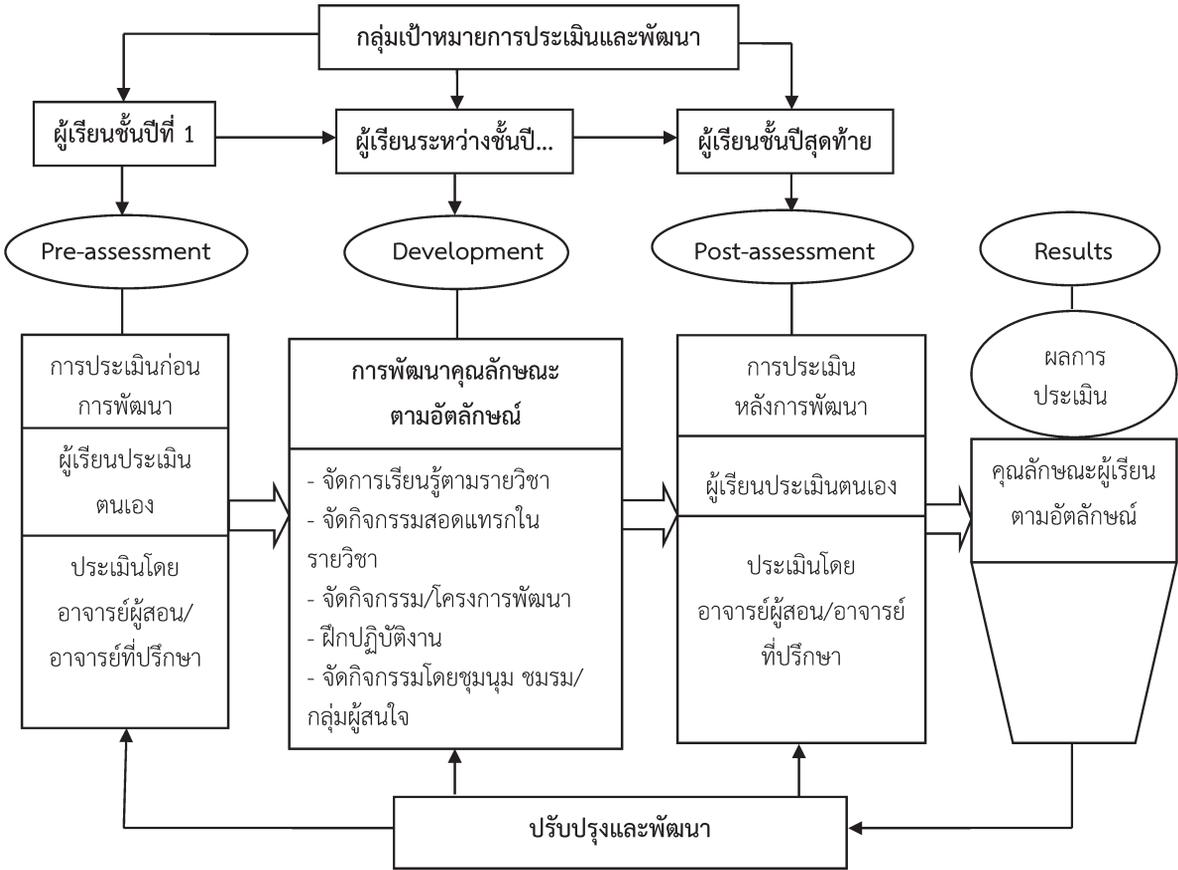
2. การประเมินหลังการพัฒนา (*post-assessment*) เป็นการประเมินที่จัดทำขึ้นเมื่อการดำเนินงาน พัฒนาอัตลักษณ์เสร็จสิ้นลงแล้วหรือเมื่อผู้เรียนจะจบ การศึกษาตามหลักสูตรในแต่ละระดับ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ ของสถานศึกษา หรือได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การประเมิน หลังการพัฒนา มีจุดเน้น 1) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น (Outcome) จากการพัฒนาและ 2) เป็นการประเมินผล

รวมสรุปของการดำเนินงานพัฒนาอัตลักษณ์ทั้งหมด (Summative evaluation)

รูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของ สถานศึกษา

ในการประเมินอัตลักษณ์ สถานศึกษาอาจเลือก รูปแบบการประเมินเพื่อการประยุกต์ใช้ในการประเมิน ได้ดังนี้

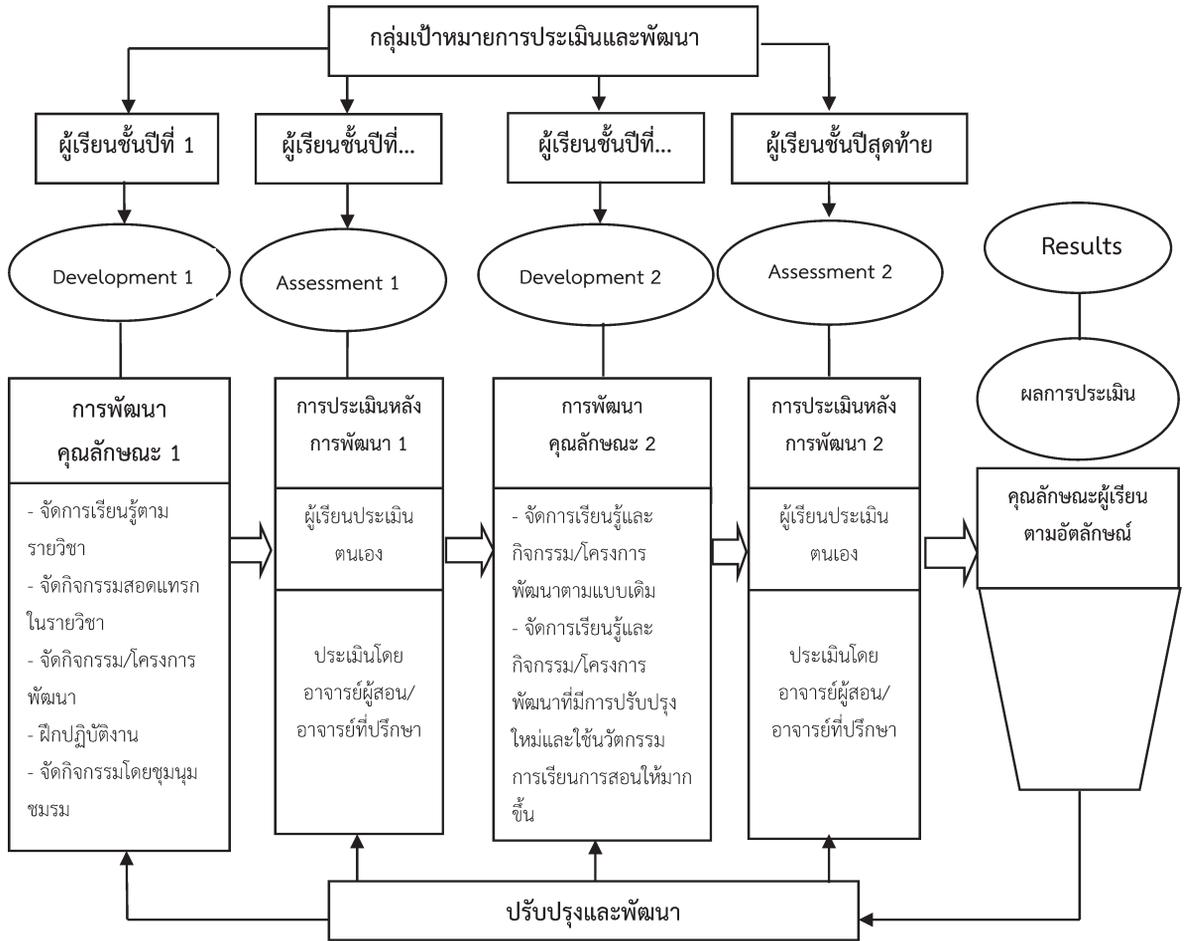
1. รูปแบบการประเมินผู้เรียนก่อนและหลัง การพัฒนา (Pre-assessment-Development-Post-assessment: Pre – De – Po Model) เป็นรูปแบบ การประเมินที่มุ่งประเมินผู้เรียนก่อนและหลังการพัฒนา โดยสถานศึกษาดำเนินการประเมินผู้เรียนตามอัตลักษณ์ ของสถานศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 (Pre-assessment) เพื่อให้ทราบคุณลักษณะผู้เรียนเพื่อการวางแผน และ ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (Develop-ment) ตามวิธีการ/แนวทางที่กำหนด ตลอดระยะเวลา ที่ผู้เรียนเรียนในแต่ละชั้นปี โดยการจัดการเรียนรู้ตาม รายวิชาที่เน้นตามอัตลักษณ์จัดกิจกรรมสอดแทรก ในรายวิชา จัดกิจกรรม/โครงการพัฒนาฝึกปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมโดยชุมนุม ชมรมในระดับชั้นปีสุดท้ายก่อนจบ การศึกษาตามหลักสูตร ให้มีการประเมินหลังการพัฒนา (Post-assessment) เพื่อสรุปผลการประเมินและ พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (Summative evalua-tion) ในการประเมินอาจให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และ/หรือให้อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมิน แล้วนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการรายงานผล การประเมินและพัฒนาอัตลักษณ์ต่อผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจหรือผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจใช้ข้อมูล การประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการและ กระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ในระยะต่อไป องค์ประกอบและแนวทางการประเมิน ตามรูปแบบนี้ สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการประเมินผู้เรียนก่อนและหลังการพัฒนา (Pre – De – Po Model)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการประเมิน (Development & Assessment: D & A Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการประเมิน โดยสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 (Development1) โดยการจัดการเรียนรู้ตามรายวิชาที่เน้นตามอัตลักษณ์ จัดกิจกรรมสอดแทรกในรายวิชา จัดกิจกรรม/โครงการพัฒนาฝึกปฏิบัติงาน จัดกิจกรรมโดยชุมนุม ชมรม แล้วประเมินเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์อยู่ในระดับใด แล้วนำผลการประเมินครั้งที่ 1 (Assessment1) ไปวางแผน และดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นครั้งที่ 2 (Development2) ตามวิธีการและแนวทางการพัฒนาแบบเดิมหรือปรับปรุงใหม่ที่มี

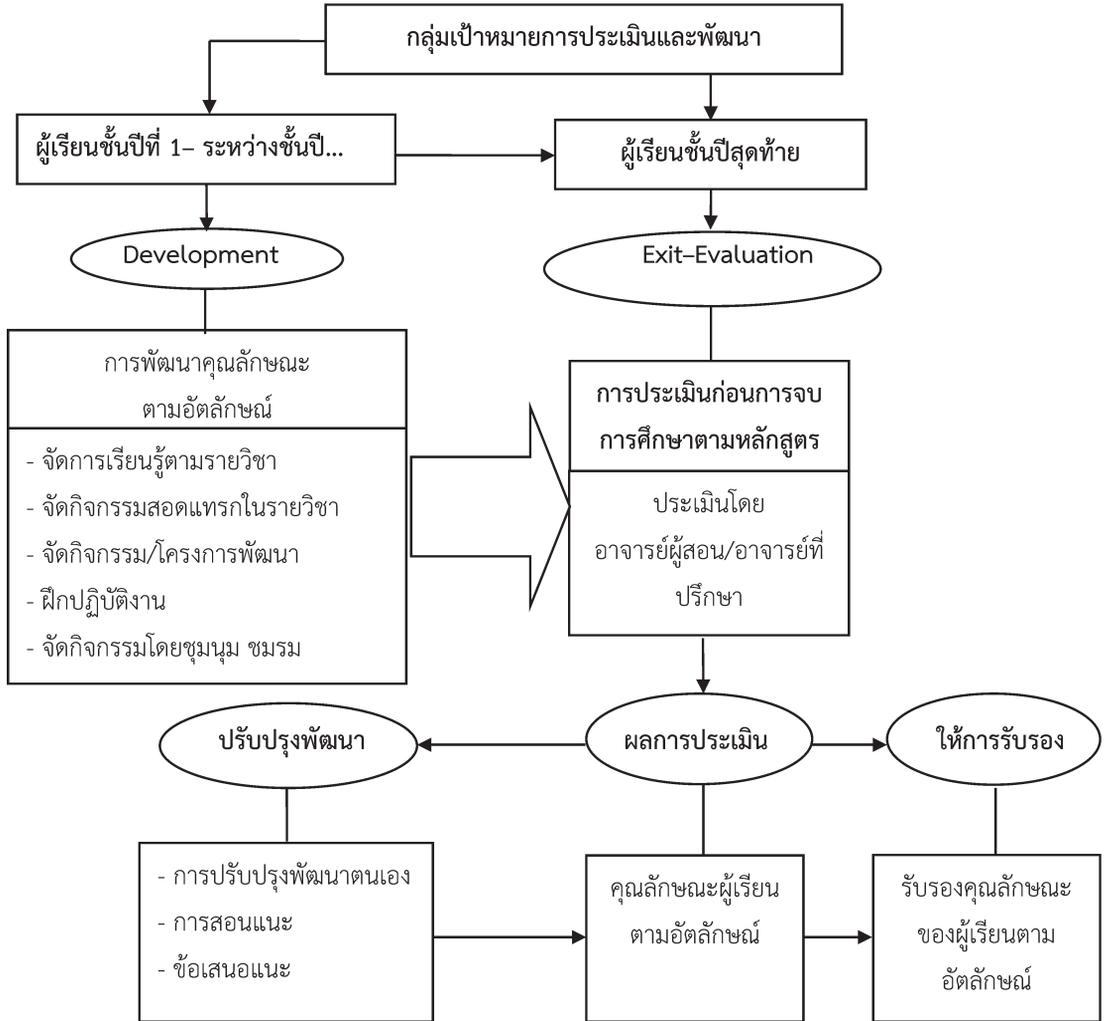
การใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น สำหรับผู้เรียนกลุ่มเดิมในระดับชั้นปีต่อไป ในระดับชั้นปีสุดท้ายก่อนจบการศึกษาตามหลักสูตร ให้มีการประเมินหลังการพัฒนา (Assessment 2) เพื่อสรุปผลการประเมินและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (Summative evaluation) ในการประเมินอาจให้ผู้เรียนประเมินตนเองและ/หรือให้อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินแล้วนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการรายงานผลการประเมินและพัฒนาอัตลักษณ์ต่อผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการและกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในระยะต่อไป องค์กรประกอบและแนวทางการประเมินตามรูปแบบนี้ สรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการประเมิน (D & A Model)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษา (Development-Exit Evaluation: DEE Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก โดยสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาชั้นปีที่ 1 และมีการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนทุกชั้นปีอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในหลักสูตร (Development) โดยการจัดการเรียนรู้ตามรายวิชาที่เน้นตามอัตลักษณ์ จัดกิจกรรมสอดแทรกในรายวิชา จัดกิจกรรม/โครงการพัฒนาฝึกปฏิบัติงานจัดกิจกรรมโดยชุมนุม ชมรมในระดับชั้นปีสุดท้ายสถานศึกษาจึงควร

ประเมินผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร (Exit - Evaluation) โดยให้คณะผู้ประเมินประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมิน แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อการรายงานต่อผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาดตนเอง (Self-Improvement) การสอนแนะ (Coaching) การให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนา (Suggestion) และให้การรับรองคุณลักษณะของนักศึกษา (Accreditation) ที่มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบและแนวทางการประเมินตามรูปแบบนี้สรุปได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบการประเมินที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษา (DEE Model)

กระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

กระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ หมายถึง ภาระงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของการประเมินและการพัฒนาที่นักประเมินต้องคิด เตรียมการ หรือวางแผน กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อปฏิบัติการประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ที่มุ่งประเมิน

โดยผู้ประเมินศึกษาสาระสำคัญของอัตลักษณ์ กรอบนิยาม ขอบข่าย และตัวชี้วัดที่จะใช้ในการประเมินและพัฒนา

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประเมินระบุ รายละเอียดของสิ่งที่จะประเมินได้อย่างชัดเจน ดังนั้น บทบาทที่สำคัญของผู้ประเมินในช่วงแรกก็คือ จะต้อง ศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดนิยามบรรยายอัตลักษณ์ ที่มุ่งประเมินให้ชัดเจน ดังกรณีตัวอย่างการประเมิน อัตลักษณ์ของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ กำหนดนิยามของอัตลักษณ์ดังกล่าว ข้างต้นและกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินคุณลักษณะของ ผู้เรียนตามอัตลักษณ์ของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ทั้ง 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้

คุณลักษณะตามอัตลักษณ์	ตัวชี้วัด
1. ด้านการเรียนเป็น	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง 2. มีความรับผิดชอบและความมีวินัยในการเรียนรู้ 3. มีความสามารถในการติดตามความก้าวหน้า และนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนและการทำงาน 4. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิตของตนเอง
2. ด้านการคิดเป็น	<ol style="list-style-type: none"> 1. คิดได้โดยมีหลักคิด วิธีคิด และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิต 2. คิดทางเลือกอย่างหลากหลาย และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ 3. มีความสามารถในการใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ (สภาสถาบันกำหนด) 4. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถผลักดันความคิด และแรงบันดาลใจของตนให้ก่อเกิดเป็นผลงานและนวัตกรรมต่างๆ ได้ (สภาสถาบันกำหนด) 5. คิดก่อนตัดสินใจลงมือกระทำ คิดแต่สิ่งที่ดี มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถาบัน และสังคม 6. เมื่อคิดและตัดสินใจกระทำสิ่งใดแล้ว มีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบ
3. ด้านการทำงานเป็น	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่โดดเด่น สามารถปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สภาสถาบันกำหนด) 2. สามารถวางแผน กำหนดขั้นตอนวิธีการทำงาน และปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ให้เป็นไปตามแผน และบรรลุเป้าหมาย 3. รู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำงานได้ถูกต้อง 4. มีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ (สภาสถาบันกำหนด) 5. มีความรอบรู้ในศาสตร์สาขาวิชาอื่นอย่างกว้างขวาง สามารถบูรณาการศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการทำงานและการดำเนินชีวิตได้ (สภาสถาบันกำหนด) 6. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำงานและปรับปรุง พัฒนางานได้ด้วยตนเอง
4. ด้านการเน้นวัฒนธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติ 2. ให้การยอมรับ สนใจเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติ 3. ปรับตัว ปฏิบัติตน และดำเนินชีวิตให้สอดคล้อง เหมาะสมกับลักษณะวัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมนานาชาติ 4. มีความภาคภูมิใจ ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งจะเรียนรู้วัฒนธรรมนานาชาติ (สภาสถาบันกำหนด) 5. มีภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำทางธุรกิจ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้อย่างมีความสุข (สภาสถาบันกำหนด)
5. ด้านการรักความถูกต้อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตนถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันและสังคม 2. มีเจตคติที่ดีต่อชีวิตและการทำงาน รวมทั้งเป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เพื่อเอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สภาสถาบันกำหนด) 3. มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ดำรงชีวิตแบบพอเพียง มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในความถูกต้อง ทั้งของตนเองและผู้อื่น (สภาสถาบันกำหนด)

ที่มา: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2558:7

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน

วัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางในการประเมินทำให้ผู้ประเมินรู้ว่าประเมินวัตถุประสงค์นั้นเพื่อมุ่งตอบคำถามเรื่องอะไร จึงต้องวิเคราะห์ความต้องการผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและพัฒนาวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่เหมาะสม วัตถุประสงค์ของการประเมินวัตถุประสงค์มีลักษณะ ดังนี้

2.1 เป็นกรอบหรือทิศทางในการตรวจสอบหรือประเมินวัตถุประสงค์ว่า มุ่งศึกษาตรวจสอบหรือประเมินอะไรบ้าง

2.2 เป็นลักษณะหนึ่งของวัตถุประสงค์ของการวิจัย (The Research Goal) ที่มุ่งค้นหาคำตอบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งประเมิน

2.3 เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจสอบหรือค้นหาคำตอบในสิ่งที่ผู้ประเมินอยากรู้ ต้องทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งประเมิน

2.4 คำสำคัญในการเขียนมักขึ้นต้นด้วยคำว่าเพื่อศึกษา... เพื่อประเมิน... เพื่อตรวจสอบ... เพื่อวิเคราะห์... หรือเพื่อเปรียบเทียบ...

ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการประเมิน

ในขั้นตอนนี้จะทำให้แก่นักประเมินมีความรู้ ความคิดและมองเห็นแนวทางการประเมินวัตถุประสงค์ได้ชัดเจนมากขึ้น สามารถออกแบบและวางแผนการประเมินได้ครอบคลุม และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ผลการประเมินได้มากขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบการประเมินจะเป็นกรอบแนวความคิดในการประเมินที่บ่งบอกให้ทราบว่า ในการประเมินวัตถุประสงค์นั้น ควรพิจารณาประเมินอะไรบ้าง (What) ในบางรูปแบบการประเมินอาจเสนอแนะถึงวิธีการประเมิน ตรวจสอบด้วยว่าควรทำอย่างไร (How) การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินต่างๆ จะช่วยให้นักประเมินสามารถออกแบบและวางแผนการประเมินได้อย่างสมเหตุสมผล มีความเชื่อมั่นในการดำเนินการประเมินวัตถุประสงค์ให้บรรลุผลสำเร็จได้

ขั้นที่ 4 การออกแบบการประเมิน การออกแบบ

การประเมินอัตลักษณ์เป็นการวางแผนการประเมินเพื่อกำหนดรูปแบบ ขอบเขต และแนวทางการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่มุ่งประเมิน ซึ่งจะเน้นประโยชน์ต่อการตัดสินใจพัฒนาอัตลักษณ์ต่อไป การออกแบบการประเมินที่มีประสิทธิภาพที่จะให้ได้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการประเมินหรือได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) *การออกแบบการวัดตัวแปร (Measurement Design)* เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดประเด็นการประเมินหรือตัวชี้วัดในการประเมิน รวมทั้งการเลือกใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสม 2) *การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Design)* หรือการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดแหล่งข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม 3) *การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design)* เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูลและการเลือกใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้ถูกต้องและเหมาะสม

ขั้นที่ 5 การพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นขั้นตอนการพิจารณาเลือกใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมซึ่งอาจมีอยู่แล้ว หรือการสร้างเครื่องมือขึ้นมาใหม่ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องวัดได้ตรง สอดคล้อง และครอบคลุมประเด็นการประเมินหรือตัวชี้วัดในการประเมิน หากเครื่องมือที่มีอยู่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ ผู้ประเมินจะต้องสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นมาใหม่ โดยจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัด เช่น ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) เป็นต้น

ขั้นที่ 6 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการดำเนินการ

เก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละชนิดซึ่งจะต้องมีการวางแผน ประสานงานกับแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก กำหนดช่วงระยะเวลาวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อให้

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุด

ขั้นที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นของการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการประเมินอัตลักษณ์ตามที่กำหนดไว้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาได้ โดยทั่วไปการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ลักษณะคือ *ถ้าเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ*จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น *ถ้าเป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะหรือข้อมูลเชิงคุณภาพ* ได้แก่ ข้อมูลที่ไม่ได้ตัวออกมาเป็นตัวเลขแต่อาจจะอยู่ใน

รูปการบรรยายคุณลักษณะของผู้เรียนตามอัตลักษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทนี้ ส่วนมากใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การประเมินมีความชัดเจน นักประเมินมักจะกำหนดกรอบแนวทางการประเมินไว้ล่วงหน้า ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดที่มุ่งประเมินแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ผู้ประเมิน เครื่องมือและวิธีการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน ดังกรณีตัวอย่างของกรอบแนวทางการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ *ด้านการเรียนเป็น* ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวทางการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ด้านการเรียนเป็น

ตัวชี้วัดที่มุ่งประเมิน	แหล่งข้อมูล / ผู้ประเมิน	เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน (ค่าเฉลี่ย)
1. มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	1. นักศึกษาผู้รับการประเมิน 2. อาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา	1. แบบประเมินตนเองโดยให้นักศึกษาประเมินตนเองตามรายการที่กำหนด 2. แบบประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมและประเมินตามรายการที่กำหนดหรือประเมินจากชิ้นงาน	- ค่าร้อยละ / ค่าเฉลี่ย	1. ระดับดีมาก (3.51 - 4.00) 2. ระดับดี (2.51 - 3.50) 3. ระดับพอใช้ (1.51 - 2.50) 4. ระดับปรับปรุง (1.00 - 1.50)
2. มีความรับผิดชอบและความมีวินัยในการเรียนรู้	1. นักศึกษาผู้รับการประเมิน 2. อาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา	1. แบบประเมินตนเองโดยให้นักศึกษาประเมินตนเองตามรายการที่กำหนด 2. แบบประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมและประเมินตามรายการที่กำหนด	- ค่าร้อยละ / ค่าเฉลี่ย	1. ระดับดีมาก (3.51 - 4.00) 2. ระดับดี (2.51 - 3.50) 3. ระดับพอใช้ (1.51 - 2.50) 4. ระดับปรับปรุง (1.00 - 1.50)

ตารางที่ 1 กรอบแนวทางการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ด้านการเรียนเป็น (ต่อ)

ตัวชี้วัดที่มุ่งประเมิน	แหล่งข้อมูล / ผู้ประเมิน	เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน (ค่าเฉลี่ย)
3. มีความสามารถในการติดตามความก้าวหน้าและนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนและการทำงาน	1. นักศึกษาผู้รับการประเมิน 2. อาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา	1. แบบประเมินตนเองโดยให้นักศึกษาประเมินตนเองตามรายการที่กำหนด 2. แบบประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมและประเมินตามรายการที่กำหนดหรือประเมินจากชิ้นงาน	- คาร์รียล / ค่าเฉลี่ย	1. ระดับดีมาก (3.51 - 4.00) 2. ระดับดี (2.51 - 3.50) 3. ระดับพอใช้ (1.51 - 2.50) 4. ระดับปรับปรุง (1.00 - 1.50)
4. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิตของตนเอง	1. นักศึกษาผู้รับการประเมิน 2. อาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา	1. แบบประเมินตนเองโดยให้นักศึกษาประเมินตนเองตามรายการที่กำหนด 2. แบบประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน / อาจารย์ที่ปรึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมและประเมินตามรายการที่กำหนดหรือประเมินจากชิ้นงาน	- คาร์รียล / ค่าเฉลี่ย	1. ระดับดีมาก (3.51 - 4.00) 2. ระดับดี (2.51 - 3.50) 3. ระดับพอใช้ (1.51 - 2.50) 4. ระดับปรับปรุง (1.00 - 1.50)

ที่มา: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2558: 12-13

ขั้นที่ 8 การรายงานผลการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมินอัตลักษณ์ก็นำข้อมูลผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาหรือคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์นั่นเอง การรายงานผลการประเมินจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักประเมินจะต้องจัดทำรายงานผลการประเมินเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ สิ่งที่นักประเมินต้องพิจารณาในการนำเสนอผลการประเมินอัตลักษณ์ มีดังนี้

1. ผู้ใช้ผลการประเมินเป็นใครและต้องการสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ทำอะไร เมื่อไร
2. รูปแบบการนำเสนอผลการประเมินในลักษณะใดจึงจะเหมาะสมมากที่สุด เช่น จัดทำเป็นรายงานเชิงการบริหาร หรือบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ใช้วิธีการบรรยายสรุปเสนอต่อที่ประชุมสภาสถาบัน หรือคณะกรรมการ

สถานศึกษาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นต้น

3. การเสนอผลการประเมิน ควรยึดหลักสำคัญคือ มีความถูกต้อง ความชัดเจน ความสมบูรณ์ครบถ้วน ความมีเหตุผล และความเป็นปัจจุบันทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ขั้นที่ 9 การใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา เป็นการนำผลการประเมินอัตลักษณ์ไปใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า โดยทั่วไปจะนำผลไปใช้ในการรายงาน หรือเสนอข้อมูลผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น สภาสถาบัน คณะกรรมการสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานทางการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สำคัญสถานศึกษาต้องใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

การนำผลประเมินอัตลักษณ์ของสถานศึกษาไปใช้

การนำผลการประเมินอัตลักษณ์ไปใช้เป็นการใช้ข้อมูลสารสนเทศในเชิงปฏิบัติการ (instrumental use) โดยสถานศึกษา ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนด การพัฒนาอัตลักษณ์ มีการตัดสินใจใช้ผลการประเมินดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถสังเกตได้ สารสนเทศจากการประเมินเสมือนเป็นเครื่องมือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการ วิธีการจัดการศึกษา การจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้

ลักษณะของการนำผลการประเมินอัตลักษณ์ไปใช้ โดยผู้บริหาร สถานศึกษา หรือผู้เกี่ยวข้องใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกทางเลือกในการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่างๆ กัน ได้ดังนี้

1. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือวิธีดำเนินงาน ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาอัตลักษณ์ และมีการประเมินการพัฒนา จะทำให้ผู้บริหารมีสารสนเทศเกี่ยวกับผลการประเมินและผลพัฒนา รวมทั้งปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการจัดการเรียน การสอนหรือวิธีการดำเนินงานพัฒนาอัตลักษณ์ แล้วนำผลมาใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุง พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อกำหนดโครงการ/กิจกรรมพัฒนา เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางเสริมสร้างพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษามากขึ้น ผลการประเมินอัตลักษณ์จะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำคัญในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาโครงการ/กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ให้มีความเหมาะสมยิ่ง อาจมีการปรับ เพิ่มขยาย โครงการกิจกรรมพัฒนาให้มีความหลากหลายและส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์มากขึ้น

3. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อจัดทรัพยากร

สนับสนุนการดำเนินงาน ก่อนดำเนินการพัฒนา หรือหลังจากการประเมินโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์หากมีข้อมูลบ่งชี้ว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายเนื่องมาจากการขาดปัจจัยการพัฒนาที่มีคุณภาพและไม่เพียงพอ ผลการประเมินนี้จะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจจัดปัจจัยหรือทรัพยากรในการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม ความพอเพียง มีคุณภาพและมีความพร้อมมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาอัตลักษณ์มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

4. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อตัดสินใจ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา หลังจากที่สถานศึกษา ผู้บริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดการโครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสิ้นสุดตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้แล้ว หากได้มีการประเมินอัตลักษณ์ เพื่อตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ตัดสินคุณค่าหรือตรวจสอบประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาตามปรัชญา วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และพันธกิจของสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องในการประกาศยืนยันความสำเร็จในการจัดการศึกษา หรือยอมรับสภาพความจริงว่า ยังจะต้องปรับปรุง พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพที่จะส่งผลต่ออัตลักษณ์ของสถานศึกษาต่อไป

5. การนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อการยกย่อง เชิดชูเกียรติ การดำเนินการพัฒนาและประเมินอัตลักษณ์อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ ผลการพัฒนาดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังเป็นผลของความเพียรพยายามของผู้เรียนที่ตั้งใจที่จะรับรู้ เรียนรู้ ยอมรับและปรับ พัฒนาค้น ด้วยความตั้งใจ จึงควรจะได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะโดดเด่นตามอัตลักษณ์ในแต่ละด้าน

เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการรักษามาตรฐานอัตลักษณ์ หรือมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในระยะต่อไป

6. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อให้การยืนยัน การรับรอง หรือการประกันคุณภาพของผู้เรียนหรือ ผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตร สำหรับใช้เป็นแฟ้ม สะสมงานในการสมัครเข้าศึกษาต่อหรือเข้าทำงาน หรือ ประกอบอาชีพ

สรุป

อัตลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะของ ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาที่เป็นผลมาจากการจัด การศึกษาของสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการตามปรัชญา ปณิธานวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

สถานศึกษา สถานศึกษาจึงควรมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาผู้ เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ ซึ่งจะต้องมีการ ประเมินเพื่อตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อจะได้มีข้อมูลสารสนเทศสำหรับปรับปรุงพัฒนา อัตลักษณ์อย่างต่อเนื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ จึงมีความสำคัญที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาจะได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อให้สามารถ ดำเนินการพัฒนาและการประเมินอัตลักษณ์ได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพประสิทธิผล รวมทั้ง สามารถนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา อัตลักษณ์ของสถานศึกษาได้อย่างคุ้มค่า

บรรณานุกรม

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- พิชิต ฤทธิจรรณ. (2556). “การประเมินหลักสูตร.” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้*. หน่วยที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2557). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แฮร์สอ็อปเคอร์มีส์.
- สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. (2558). *คู่มือการประเมินและพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ของ สถาบัน*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). *วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ebel, R. L. & Frisbie, D. A. (1986). *Essentials of educational measurement*. (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (1990). *Systematic evaluation*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Worthen, B. R. & Sanders, J. R. (1987). *Educational evaluation: alternative approaches and practical guidelines*. New York: Pitman.

Translated Thai References

- Panyapiwat Institute of Management. (2015). *Manual of student characteristics by the identity of the institution evaluation and development*. (Mimeographed). [in Thai]
- Pitiyanuwat, S. (2010). *Evaluation Methodology: Science of Value*. (5thed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]

- Ritcharoon, P. (2013). “Curriculum Evaluation” in *The Textbook of Learning Management System Development*. 7th Unit. Nonthaburi: Sukhothai Thammatirat Open University. [in Thai]
- Ritcharoon, P. (2014). *Project evaluation techniques*. (2nd ed.). Bangkok: House of Curmis. [in Thai]
- The Royal Institute. (2012). *Educational Vocabulary in Royal Institute Dictionary Issue*. Bangkok: Arun Printing. [in Thai]
- The Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary B.E. 2542*. Bangkok: Nanmeebooks. [in Thai]

Assoc. Prof. Dr. Pichit Ritcharoon graduated with Bachelor of Education, Major in Mathematics and Minor in Physics in 1976. And then, in 1984 he graduated with Master degree of Education, Major in Educational Measurement and Doctoral degree in Curriculum Research and Development in 1995 from Srinakharinwirot University. He currently serves as Dean, Faculty of Education, Panyapiwat Institute of Management.